DOI 10.31392/ONP.2786-6890.9(2)/1.2025.03
UDC 378.091.3:373.011.3-051:81'243]:[008-024.63:316.77]:004

FEATURES OF TRAINING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION USING INTERNET RESOURCES

Maryna Komogorova
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Languages and Teaching Methods in Primary and Preschool Education,
Dragomanov Ukrainian State University,
9, Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine
https://orcid.org/0000-0002-6829-811X
e-mail: mkomogorova@ukr.net

Svitlana Lukianchuk
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Languages and Teaching Methods in Primary and Preschool Education,
Dragomanov Ukrainian State University,
9 Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine
https://orcid.org/0000 -0001-6799-3666
e-mail: svitlanalukianchuk@gmail.com

Abstract. *The article is devoted to the theoretical justification and analysis of the peculiarities of training future primary school teachers for intercultural communication using Internet resources in the context of transformations in modern Ukrainian education. The relevance of the study is determined by the need to develop global competencies, tolerance, openness to cultural diversity, and skills for effective interaction in a digital multicultural environment in younger schoolchildren. The article highlights the contradiction between the requirements of the New Ukrainian School Concept regarding the development of students' intercultural competence and the insufficient level of preparedness of future teachers for the methodologically sound use of digital platforms, online projects, and Internet resources.*

In the context of the analysis of scientific sources, contemporary approaches to teacher training, media education, digital pedagogy, and intercultural interaction are characterized. Key theoretical provisions are highlighted that define the role of the primary school teacher as a facilitator of intercultural development, an organizer of educational environments, and a mediator between cultural worlds represented in the digital space. It is argued that preparing future teachers for intercultural communication involves not only acquiring knowledge about different cultures, but also developing critical thinking, the ability to interpret cultural codes, and the ability to use Internet resources to organize didactic situations, virtual exchanges, and international online projects.

The article systematizes and clarifies the key concepts of the study – "intercultural communicative competence", "intercultural literacy", "digital didactics", "media didactics of intercultural communication", and "Internet resources in education" – in the logic of "process – tools – result". It shows that the use of Internet resources in the process of intercultural education of primary school students is not only a technical component, but also a full-fledged pedagogical tool for the development of sociocultural sensitivity, digital literacy, and the ability to engage in constructive dialogue between cultures.

© Komogorova M., 2025
© Lukianchuk S., 2025

The work identifies the structural components of future teachers' readiness for intercultural communication: motivational, cognitive, operational-activity, and reflective. Their interconnection with the peculiarities of the psychological and pedagogical development of primary school pupils, the specifics of intercultural interaction in primary school, and the diversity of digital resources that can be used in the educational process is revealed. It is shown that effective teacher training involves not only acquiring knowledge and skills in working with digital tools, but also mastering methods of organizing intercultural dialogue in a virtual environment, the ability to create meaningful educational content, moderating online communication, and ensuring the pedagogical safety of digital interaction.

The results obtained are aimed at improving the system of professional training of future primary school teachers and developing their comprehensive ability to organize intercultural communication using Internet resources in accordance with the modern requirements of educational policy, the standards of the New Ukrainian School, and globalization trends.

Keywords: *intercultural communication, intercultural competence, intercultural literacy, digital didactics, media didactics, Internet resources, professional training of future teachers, primary education, New Ukrainian School, digital educational environment, online interaction, global competencies.*

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.9(2)/1.2025.03
УДК 378.091.3:373.011.3-051:81'243]:[008-024.63:316.77]:004

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗАСОБАМИ РЕСУРСУ ІНТЕРНЕТ

Комогорова М. І.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української й іноземних мов
та методик викладання в початковій
та дошкільній освіті,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-6829-811X
e-mail: mkomogorova@ukr.net

Лук'янчук С. Ф.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української й іноземних мов
та методик викладання
в початковій і дошкільній освіті,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна
https://orcid.org/0000 -0001-6799-3666
e-mail: svitlanalukianchuk@gmail.com

Анотація. *Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та аналізу особливостей підготовки майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації засобами інтернет-ресурсів у контексті трансформацій сучасної української освіти. Актуальність дослідження зумовлена потребою формування в молодших школярів глобальних компетент-*

© Комогорова М. І., 2025
© Лук'янчук С. Ф., 2025

ностей, толерантності, відкритості до культурного різноманіття та навичок ефективної взаємодії у цифровому полікультурному середовищі. У статті висвітлено суперечність між вимогами Концепції «Нова українська школа» щодо розвитку міжкультурної компетентності учнів та недостатнім рівнем підготовленості майбутніх педагогів до методично обґрунтованого використання цифрових платформ, онлайн-проєктів і ресурсів Інтернету.

У контексті аналізу наукових джерел охарактеризовано сучасні підходи до професійної підготовки педагогів, медіаосвіти, цифрової педагогіки та міжкультурної взаємодії. Виокремлено ключові теоретичні положення, що визначають роль вчителя початкової школи як фасилітатора міжкультурного розвитку, організатора освітніх середовищ та посередника між культурними світами, представленими у цифровому просторі. Обґрунтовано, що формування готовності майбутнього педагога до міжкультурної комунікації охоплює не лише засвоєння знань про різні культури, а й розвиток критичного мислення, вміння інтерпретувати культурні коди, застосовувати інтернет-ресурси для організації дидактичних ситуацій, віртуальних обмінів, міжнародних онлайн-проєктів.

У статті систематизовано та уточнено ключові поняття дослідження – «міжкультурна комунікативна компетентність», «міжкультурна грамотність», «цифрова дидактика», «медіадидактика міжкультурної комунікації», «інтернет-ресурси в освіті» – у логіці «процес – інструментарій – результат». Показано, що використання інтернет-ресурсів у процесі міжкультурної освіти молодших школярів виступає не лише технічним компонентом, а повноцінним педагогічним засобом розвитку соціокультурної чутливості, цифрової грамотності і здатності до конструктивного діалогу культур.

У роботі визначено структурні компоненти готовності майбутніх учителів до міжкультурної комунікації: мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний. Розкрито їх взаємозв'язок із особливостями психолого-педагогічного розвитку молодших школярів, специфікою міжкультурної взаємодії у початковій школі та різноманіттям цифрових ресурсів, які можуть бути використані в освітньому процесі. Показано, що ефективна підготовка педагогів передбачає не лише набуття знань і навичок роботи з цифровими інструментами, а й оволодіння методами організації міжкультурного діалогу у віртуальному середовищі, умінням створювати змістовний освітній контент, модерацією онлайн-комунікації та забезпеченням педагогічної безпеки цифрової взаємодії.

Отримані результати спрямовані на вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та формування в них цілісної здатності організовувати міжкультурну комунікацію засобами інтернет-ресурсів відповідно до сучасних вимог освітньої політики, стандартів Нової української школи та глобалізаційних тенденцій.

Ключові слова: *міжкультурна комунікація, міжкультурна компетентність, міжкультурна грамотність, цифрова дидактика, медіадидактика, інтернет-ресурси, професійна підготовка майбутніх учителів, початкова освіта, Нова українська школа, цифрове освітнє середовище, онлайн-взаємодія, глобальні компетентності.*

Вступ та сучасний стан проблеми дослідження. Сучасний етап розвитку української освіти характеризується масштабними трансформаціями, спричиненими глобалізаційними процесами, цифровізацією всіх сфер суспільного життя та зростанням значення міжкультурної взаємодії. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до ефективної міжкультурної комунікації постає однією з ключових вимог забезпечення якості початкової освіти, оскільки саме в молодшому шкільному віці закладаються основи толерантності, відкритості до різних культур, соціальної гнучкості та здатності до діалогу. У цих умовах значно зростає важли-

вість використання інтернет-ресурсів як інструмента організації міжкультурної взаємодії, пізнання культурного різноманіття та розвитку міжкультурної комунікативної компетентності молодших школярів.

Водночас аналіз сучасної нормативної бази, зокрема положень Концепції «Нова українська школа», виявляє суперечність між задекларованою необхідністю формування в учнів міжкультурної компетентності та недостатнім рівнем готовності майбутніх учителів початкової школи до критичного, методично обґрунтованого й педагогічно доцільного використання інтернет-ресурсів для міжкультурної комунікації. Існує низка викликів, пов'язаних із необхідністю переосмислення ролі вчителя у полікультурному цифровому освітньому середовищі; потребою оновлення змісту професійної підготовки з урахуванням можливостей цифрових платформ, онлайн-проєктів та віртуальних освітніх обмінів; недостатньою сформованістю в майбутніх педагогів критичного мислення щодо інтерпретації культурних кодів та аналізу інтернет-контенту.

У науковій літературі містяться окремі положення щодо структури готовності педагогів до міжкультурної комунікації, ролі медіаосвіти та цифрової дидактики, однак комплексне дослідження особливостей підготовки майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації саме засобами ресурсів Інтернету залишається недостатньо розробленим. Наявні підходи не враховують повною мірою специфіку молодшого шкільного віку, сучасні психолого-педагогічні вимоги до організації онлайн-взаємодії, а також динамічний розвиток інтернет-інструментів, що забезпечують міжкультурне навчання.

Отже, проблема полягає у виявленні й науковому обґрунтуванні особливостей підготовки майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації засобами інтернет-ресурсів, уточненні змісту ключових дефініцій (міжкультурна грамотність, міжкультурна комунікативна компетентність, цифрова дидактика, медіадидактика міжкультурної комунікації), а також у розкритті структурних компонентів готовності педагога до ефективної взаємодії в цифровому полікультурному середовищі. Необхідність вирішення зазначеної проблеми зумовлена потребою підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та створенням підґрунтя для формування в учнів здатності до відкритого, конструктивного і толерантного спілкування з представниками різних культур у цифрову епоху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування у майбутніх учителів початкової школи компетентностей, необхідних для ефективної міжкультурної комунікації, активно розглядається у сучасній педагогічній науці у контексті цифровізації освіти, розвитку медіаосвіти та оновлення професійних стандартів педагога. Значний внесок у теоретичне обґрунтування необхідності формування медіаосвітніх та комунікативних компетентностей зробили українські науковці, які підкреслюють важливість застосування ресурсів Інтернету як простору для розширення соціокультурного досвіду учнів і студентів.

У дослідженнях О. Бондаренко окреслено ключові підходи до впровадження технологій медіаосвіти у школі, зокрема у формуванні інформаційної культури, критичного мислення та комунікативних умінь учнів у цифровому середовищі [1]. Ці положення слугують теоретичною основою для обґрунтування важливості використання Інтернет-ресурсів як інструменту розвитку міжкультурної взаємодії у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Значущими є висновки С. Івашньової, яка наголошує на необхідності вдосконалення методичної компетентності педагогів, що працюють у багатомовному та

мультикультурному середовищі. У її працях окреслено організаційно-педагогічні умови підготовки вчителів іноземної мови, релевантні й для процесу формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи [2].

М. Імерідзе підкреслює, що сучасні університети мають забезпечити розвиток медіаосвітньої компетентності майбутніх педагогів, оскільки саме вміння орієнтуватися у цифровому просторі, аналізувати й продукувати інформаційний контент є основою ефективної міжкультурної комунікації [3]. Використання Інтернет-ресурсів у цьому контексті розглядається не лише як технічний аспект, а як освітній механізм впливу на формування соціокультурної чутливості.

Медіаосвіта як компонент професійної підготовки педагога акцентується і у працях А. Литвина та В. Робак, які визначають її ключові завдання: розвиток критичного мислення, уміння працювати з різноманітними інформаційними потоками, формування навичок онлайн-комунікації та взаємодії у цифровому багатокультурному середовищі [6]. Ці положення повністю корелюють із сучасними вимогами до підготовки вчителя Нової української школи, де цифрова компетентність та відкритість до міжкультурного діалогу є складовими професійного стандарту педагога.

Стратегічні документи у сфері модернізації освіти, зокрема Концепція «Нова українська школа», наголошують на необхідності формування в учнів та педагогів навичок XXI століття, серед яких провідне місце посідають глобальна компетентність, уміння взаємодіяти у багатокультурному середовищі та використання цифрових технологій для комунікації та навчання [4]. Ці положення узгоджуються з міжнародними підходами, представленими у Framework for 21st Century Learning, де міжкультурна комунікація визначається ключовим компонентом громадянської та соціальної компетентності молодого покоління [10].

Важливими є також напрацювання українських дослідників, які акцентують на викликах, що постають перед освітою у контексті глобалізаційних процесів. Зокрема, В. Кремень підкреслює, що якісна освіта в сучасних умовах має забезпечувати здатність особистості діяти у відкритому світі, адаптуватися до багатокультурного середовища та здійснювати ефективну комунікацію у цифровому просторі [5].

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить, що проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації засобами Інтернет-ресурсів перебуває на перетині кількох дослідницьких напрямів: медіаосвіти, цифрової педагогіки, міжкультурної освіти та професійної підготовки вчителя. Однак, попри наявність вагомих теоретичних напрацювань, недостатньо дослідженим залишається питання інтеграції Інтернет-ресурсів саме як спеціально організованого педагогічного інструментарію для розвитку міжкультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою цього дослідження є обґрунтування теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації шляхом цілеспрямованого використання ресурсів Інтернету, а також визначення педагогічних умов, технологій і можливостей цифрових платформ, що сприяють формуванню міжкультурної компетентності студентів у процесі професійної підготовки.

Для реалізації зазначеної мети необхідно виконати такі **завдання:** 1) здійснити аналіз наукових джерел щодо сутності міжкультурної комунікації та особливостей її формування у майбутніх учителів; 2) визначити дидактичний потенціал інтернет-ресурсів для розвитку міжкультурної комунікативної компетентності студентів педагогічних спеціальностей; 3) дослідити можливості та виклики використан-

ня цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів; 4) уточнити зміст ключових понять, що становлять теоретичний апарат дослідження; 5) визначити структуру та компоненти готовності майбутнього вчителя початкової школи до міжкультурної комунікації засобами Інтернету; 6) окреслити педагогічні умови, що забезпечують ефективне формування міжкультурної комунікативної компетентності у майбутніх учителів початкової школи.

Для виконання поставлених завдань застосовується комплекс теоретичних і емпіричних **методів дослідження**: аналіз психолого-педагогічної, лінгводидактичної та методичної літератури; систематизація та узагальнення відомостей про дидактичний потенціал цифрових ресурсів; методи спостереження, анкетування й тестування для оцінювання рівня міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів; прогностичні методи для окреслення перспектив розвитку цифрового освітнього середовища.

Результати дослідження спрямовані на поглиблення наукових уявлень про роль інтернет-технологій у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи, здатних до критичного осмислення культурних відмінностей, конструктивної міжкультурної взаємодії у цифровому середовищі та ефективної діяльності в умовах полікультурного освітнього простору. Це, у свою чергу, сприятиме вдосконаленню системи професійної підготовки педагогічних кадрів в умовах цифрової трансформації сучасної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації з використанням ресурсів Інтернету визначається низкою специфічних рис цього процесу. Виокремлення таких рис демонструє взаємопроникнення та взаємозв'язок складових компонентів готовності педагога до організації міжкультурної взаємодії у цифровому освітньому середовищі. Згідно з тлумаченням у словнику української мови, «особливість» означає характерну ознаку, властивість або специфіку чого-небудь [8, с. 779].

Для виділення ключових аспектів ефективної підготовки вчителів початкової школи до міжкультурної комунікації за допомогою Інтернету доцільно проаналізувати чинники, що визначають їхню актуальність. Серед таких чинників можна виділити роль педагога у формуванні міжкультурної компетентності, особливості цільової аудиторії учнів, психологічні характеристики розвитку молодших школярів, специфіку міжкультурної взаємодії в початковій школі та різноманіття інтернет-ресурсів, що використовуються для навчання.

Згідно з Концепцією «Нова українська школа», змінюються вимоги до організації освітнього середовища. У початковій школі воно має бути таким, щоб максимально сприяти міжкультурному розвитку дитини. Якщо навчальні активності ініціюються не лише вчителем, а й самими учнями через використання інтернет-ресурсів, освітнє середовище створює умови для самостійного вибору школярами форм навчання, розвитку нових міжкультурних компетентностей, ознайомлення з культурними традиціями різних народів та формування позитивного ставлення до культурного різноманіття [4, с. 52]. Таким чином, особливо наголошується на дотриманні вчителем початкової школи принципу полікультурності, який набуває особливої ваги при організації освітнього процесу та навчання міжкультурної комунікації на початковому етапі.

Також змінюються роль і місце вчителя в освітньому процесі, оскільки він перестає бути єдиним джерелом знань про культури для учнів [6, с. 8]. На нашу думку, сучасна молодь вже давно отримує знання про різні культури з інтернет-ресурсів,

тому вчителю слід лише допомагати учням сконструювати і реалізувати свій власний оптимальний шлях міжкультурного пізнання і розвитку.

Змінюється і роль учителя в освітньому процесі, адже він перестає бути єдиним джерелом знань про культури для учнів [6, с. 8]. Сучасна молодь вже отримує інформацію про різні культури з інтернет-ресурсів, тому завдання вчителя полягає у спрямуванні учнів на формування власного оптимального шляху пізнання та розвитку міжкультурних навичок.

Особливо важливим стає усвідомлення педагогом початкової школи необхідності формування у молодших школярів міжкультурної компетентності як однієї з ключових навичок XXI століття. Це комплекс умінь, необхідних для успішної реалізації особистих потреб у глобалізованому та мультикультурному суспільстві. Такі навички були запропоновані представниками організації «Партнерство задля розвитку навичок XXI століття» (The Partnership for 21st Century Skills). Варто підкреслити, що серед них визначено здатність працювати з інформацією про різні культури, використовувати Інтернет для міжкультурної взаємодії та володіння цифровими інструментами, які внесено до переліку життєво важливих навичок [10]. У процесі формування цих компетентностей учителю початкової школи доводиться переосмислювати дидактичний інструментарій міжкультурного навчання.

О. Скоробагата визначає готовність майбутнього вчителя початкової школи як інтегративну рису особистості, що проявляється через єдність мотивації, професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного виконання професійно-педагогічної діяльності. Ця інтегративна якість передбачає достатній рівень методологічних, технолого-педагогічних та міжкультурних знань, розвиток комунікативних умінь, знання соціокультурних особливостей різних культур, володіння широким спектром вербальних та невербальних форм спілкування, здатність організовувати міжкультурний діалог та орієнтуватися на особистість молодшого школяра [7, с. 134-135].

Готовність майбутнього вчителя до використання інтернет-ресурсів для міжкультурної комунікації можна розглядати як інтегративне особистісне утворення, що поєднує мотиви, теоретичні знання та практичні уміння застосовувати різноманітні інтернет-ресурси для формування міжкультурної компетентності молодших школярів.

У дослідженні О. Георгеаді готовність майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності з використанням медіатехнологій трактують як інтегровану освіту особистості, що характеризується професійно значимими якостями в умовах інформаційного суспільства, а також знаннями, уміннями і навичками, необхідними для ефективного використання інтернет-ресурсів у формуванні міжкультурної комунікації учнів початкової школи, і сформованими мотивами та цінностями педагогічної діяльності.

Готовність учителя початкової школи до формування міжкультурної комунікативної компетентності учнів із використанням Інтернету розглядається як інтегративна риса особистості педагога. Вона охоплює систему загальнокультурних знань про різні країни і народи світу, фонові та культурологічні знання, професійно значущі лінгвістичні та методичні компетенції, загальні та практичні педагогічні знання, психологічні навички, технологічні знання щодо застосування інтернет-ресурсів, а також систему міжкультурних комунікативних умінь. До цього інтегративного утворення належать цільові установки на формування міжкультурної компетентності, мотиви, що спонукають учителя до її реалізації, а також певні

особистісні якості та здібності, необхідні для ефективного використання Інтернету у міжкультурному освітньому середовищі.

Наступним етапом дослідження є уточнення змісту ключових похідних понять: «інтернет-ресурси в освіті», «цифрова дидактика», «міжкультурна грамотність», «міжкультурна комунікативна компетентність», «цифрова компетентність». Ці поняття використовуються для оцінювання когнітивного компонента готовності майбутнього вчителя початкової школи до застосування інтернет-ресурсів у міжкультурній комунікації. Систематизація похідних понять здійснюється за структурною схемою «процес – інструментарій – результат».

Термін «міжкультурна комунікація» в контексті освіти вперше набув широкого вжитку у міжнародних освітніх документах наприкінці XX століття та розтлумачується як процес взаємодії представників різних культур з метою обміну інформацією, досвідом та цінностями, що передбачає використання сучасних технологій, зокрема інтернет-ресурсів.

Таким чином, аналіз наукової психолого-педагогічної літератури засвідчив, що підготовка до міжкультурної комунікації засобами Інтернету тлумачиться і як складова професійної освіти вчителів, і як процес розвитку особистості педагога. Зупинимось детально на визначенні цього поняття в контексті підготовки вчителів початкової школи.

Використання інтернет-ресурсів у міжкультурній освіті розглядається як частина базових професійних компетентностей кожного вчителя; інструмент формування толерантності, поваги до культурного розмаїття та глобальної громадянськості у молодших школярів. Сучасні науковці визначають підготовку вчителів до міжкультурної комунікації як процес навчання й самонавчання педагога використанню інтернет-платформ, соціальних мереж, освітніх порталів для організації діалогу культур.

Міжкультурна комунікація засобами Інтернету в початковій школі може тлумачитися як: 1) частина освітнього процесу, спрямована на формування в учнів відкритості до інших культур, здатності до діалогу та взаєморозуміння з урахуванням розвитку цифрових технологій; 2) навчання теорії та практичних умінь для використання інтернет-ресурсів з метою знайомства з культурами інших народів, організації міжнародних освітніх проєктів та віртуальних обмінів.

У контексті підготовки вчителів початкової школи міжкультурна комунікація засобами Інтернету розглядається як процес розвитку особистості педагога за допомогою і на матеріалі цифрових ресурсів з метою формування культури міжнародного спілкування, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприймання, інтерпретації, аналізу культурних особливостей, навчання різним формам організації міжкультурної взаємодії за допомогою інтернет-технологій.

Підготовка до міжкультурної комунікації засобами Інтернету – це процес розвитку та саморозвитку особистості майбутнього вчителя початкової школи за допомогою та на матеріалі цифрових освітніх ресурсів, спрямований на формування здатності організовувати ефективну міжкультурну взаємодію молодших школярів. Варто наголосити, що така підготовка включає в себе культуру пошуку та відбору інформації про різні культури в Інтернеті та культуру її використання в освітньому процесі. Вона може виступати системою рівнів розвитку особистості педагога, здатного критично аналізувати інтернет-контент міжкультурного спрямування, організовувати віртуальні міжкультурні проєкти, створювати освітні матеріали для формування міжкультурної компетентності учнів за допомогою цифрових ресурсів тощо.

Дослідниця О. Бондаренко визначає медіаосвіту як педагогічну систему, яка дозволяє інтегрувати сучасні методики та технології в освітній процес шляхом формування світоглядних позицій майбутніх учителів початкової школи. Зокрема, вона наголошує на розвитку критичного мислення під час роботи з інтернет-ресурсами різних культур та виробленні власних концепцій через порівняння медіатекстів про міжкультурну взаємодію та аналіз інформаційних потоків, що передаються через різноманітні онлайн-канали [1].

Науковець М. Імерідзе узагальнює медіаосвіту як феномен, що формується у медіапросторі через інтеграцію освіти та інформаційно-комунікаційних технологій. Вона виступає засобом осягнення міжкультурної комунікації за допомогою інтернет-ресурсів, базуючись на всебічному осмисленні медіадіяльності у контексті культурного різноманіття. При цьому медіаосвіта створює особливе навчально-творче середовище, яке сприяє ефективній взаємодії майбутніх учителів початкової школи з представниками різних культур через формування комплексу медіакомпетенцій і організацію гіпермедійного навчального процесу [3].

Дослідники А. Литвин та В. Робак підкреслюють, що медіаосвіта спрямована на вирішення низки дидактичних та соціально-педагогічних завдань підготовки вчителів. В Україні вона, зокрема, забезпечує соціальне виховання, різнобічну освіту та розвиток особистості майбутніх педагогів через використання інтернет-ресурсів для формування міжкультурної комунікативної компетентності [6].

Отже, медіаосвіта, яка інтегрована в навчальні дисципліни підготовки вчителів початкової школи, має свої особливості при формуванні компетентності міжкультурної комунікації через інтернет. Інтернет як об'єкт вивчення характеризується не тільки власною предметною областю міжкультурної взаємодії, а й метою впливу на майбутнього вчителя, який входить з ним у комунікативну взаємодію з представниками різних культур.

Поряд із поняттям «медіаосвіта» у підготовці майбутніх учителів набирає значення термін «медіапедагогіка». Якщо педагогіка визначається як наука про навчання та виховання підростаючого покоління, то медіапедагогіка у контексті міжкультурної комунікації є педагогічною дисципліною, що вивчає використання інтернет-ресурсів для формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Медіапедагогіка сприймається як засіб формування гармонійної особистості вчителя з використанням інтернет-ресурсів для міжкультурної взаємодії. Вона охоплює систему методик, які забезпечують розвиток комунікативних здібностей у полікультурному середовищі, критичного мислення при роботі з онлайн-контентом різних культур, а також формування навичок повного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки медіатекстів міжкультурного спрямування.

На сучасному етапі розвитку української освіти інтеграція медіаосвіти у підготовку вчителів початкової школи до міжкультурної комунікації через інтернет відбувається поки що переважно стихійно. Питання формування здатності майбутніх педагогів ефективно взаємодіяти з представниками різних культур за допомогою онлайн-ресурсів привертає увагу багатьох вітчизняних дослідників. Праці медіанауковців та медіапедагогів демонструють наявність спеціальних освітніх технологій, які можна узагальнити терміном «медіадидактика міжкультурної комунікації». У цьому контексті медіадидактика визначає функціонування інтернет-ресурсів у процесі навчання міжкультурної взаємодії, а головною метою медійного виховання є підготовка майбутніх учителів до критичного та ефективного використання онлайн-медіа для розвитку міжкультурної компетентності.

Поняття «медіадидактика» можна розглядати як «парасолькове» у контексті підготовки до міжкультурної комунікації, оскільки ця галузь педагогіки виокремилась у новітні дидактичні напрями. У результаті цього процесу виникають нові сучасні поняття, зокрема «інтернет-дидактика міжкультурної комунікації», «блогодидактика міжкультурної взаємодії», «сайтодидактика культурного різноманіття». Адже педагоги-новатори створюють свої медіапродукти (блоги, сайти, сторінки) з метою підготовки майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації через інтернет-ресурси.

Метою підготовки майбутніх вчителів початкової школи до міжкультурної комунікації є формування міжкультурної комунікативної компетентності засобами ресурсів Інтернету. Міжкультурна комунікативна компетентність – це сукупність знань, умінь, навичок та особистісних якостей, що дозволяють ефективно взаємодіяти з представниками різних культур в освітньому середовищі, використовуючи сучасні цифрові технології та інтернет-ресурси.

На особистісному рівні міжкультурна комунікативна компетентність означає здатність майбутнього вчителя ефективно використовувати інтернет-ресурси для організації міжкультурної взаємодії, толерантно ставитися до культурного різноманіття та адекватно поводитися в мультикультурному цифровому середовищі. Можна виділити три рівні міжкультурної комунікативної компетентності особистості: міжкультурна обізнаність, міжкультурна грамотність, міжкультурна комунікативна компетентність. Міжкультурна комунікативна компетентність – найвищий рівень готовності вчителя до роботи в полікультурному освітньому просторі.

Міжкультурна комунікативна компетентність особистості майбутнього вчителя – сукупність її мотивів, знань, умінь, здібностей, які сприяють пошуку, добору, використанню, критичному аналізу, оцінці інтернет-ресурсів для організації міжкультурної комунікації, створенню та передаванню повідомлень у міжкультурному контексті, аналізу особливостей культурної взаємодії в цифровому освітньому середовищі. Міжкультурна комунікативна компетентність включає здатність до критичного мислення, вміння складати власні незалежні судження щодо культурних відмінностей і приймати компетентні педагогічні рішення у відповідь на виклики полікультурного освітнього середовища, використовуючи можливості інтернет-ресурсів. Міжкультурна грамотність майбутнього вчителя – це готовність використовувати сукупність знань, умінь, навичок, які сприяють добору та використанню інтернет-ресурсів для організації міжкультурної комунікації, критичному аналізу культурних особливостей, створенню освітнього контенту, що враховує культурне різноманіття учнів початкової школи.

Дослідники у сфері міжкультурної освіти використовують поняття «міжкультурна комунікативна грамотність» (*англ.* intercultural communicative literacy), оскільки трактують її як важливий вид грамотності сучасного вчителя в умовах глобалізації та цифровізації освіти. Міжкультурна комунікативна грамотність – це здатність розуміти та інтерпретувати культурні коди, передані через цифрові медіа та інтернет-ресурси, можливість синтезувати, аналізувати та створювати освітній контент з урахуванням культурного контексту.

Науковці акцентують увагу на важливості розвитку критичного мислення майбутніх вчителів щодо використання інтернет-ресурсів у міжкультурній комунікації. Саме такий тип мислення уможливлює правильне трактування та оцінювання культурних особливостей, представлених у цифровому форматі. Британський дослідник М. Байрам стверджував, що освітяни часто плутали поняття «міжкультурна

освіта» та «міжкультурна компетентність». Тому він визначив, що «міжкультурна освіта» – це процес, а міжкультурна компетентність – результат цього процесу [9].

Вітчизняні науковці підтримують цю думку та визначають, що підготовка майбутніх вчителів початкової школи має на меті формування міжкультурної комунікативної компетентності, яку визначають як сукупність знань, навичок та умінь, що дозволяють педагогам організовувати ефективну взаємодію з учнями різних культур, використовуючи можливості інтернет-ресурсів, аналізувати культурні особливості та створювати інклюзивне освітнє середовище. Дослідники стверджують, що міжкультурна комунікативна грамотність охоплює лінгвокультурні навички, навички роботи з цифровими ресурсами, навички критичного аналізу культурних відмінностей та навички безпечної онлайн-комунікації.

Міжкультурна комунікативна компетентність – здатність доступу, аналізу, оцінювання та створення освітнього контенту, використовуючи інтернет-ресурси для міжкультурної взаємодії, є міждисциплінарною за своїм характером. Ця компетентність являє собою необхідну та актуальну відповідь на виклики полікультурного глобалізованого освітнього середовища, що постійно змінюється.

Для майбутнього вчителя початкової школи міжкультурна комунікативна компетентність – це готовність до роботи в полікультурному освітньому середовищі, до складу якої належать знання особливостей різних культур, володіння методиками організації міжкультурної взаємодії засобами інтернет-ресурсів, уміння критично оцінювати культурний контент, навички використання цифрових платформ для міжнародної освітньої співпраці та створення інклюзивного навчального середовища.

Дослідники у галузі міжкультурної педагогіки визначають міжкультурну комунікативну компетентність як набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої педагогічної діяльності в полікультурному цифровому освітньому просторі. Набір компетентностей умовно поділено на чотири групи: 1) розуміння культурного різноманіття через інтернет-ресурси; 2) активне використання цифрових технологій для міжкультурної комунікації; 3) організація взаємодії учнів різних культур за допомогою онлайн-платформ; 4) ефективне застосування інтернет-ресурсів для створення інклюзивного освітнього середовища.

Для того щоб зрозуміти специфіку підготовки майбутніх вчителів початкової школи до міжкультурної комунікації, варто розглянути еволюційні віхи професійної підготовки педагогів, а саме: класична педагогічна підготовка – володіння методиками викладання та виховання; полікультурна педагогічна підготовка, що пов'язана з розумінням культурного різноманіття учнів; цифрова педагогічна компетентність, необхідна для використання комп'ютера та цифрових освітніх ресурсів; міжкультурна комунікативна компетентність, формування якої стало результатом інтеграції полікультурного підходу з можливостями інтернет-технологій, що відбувається на сучасному етапі розвитку освіти. Ця компетентність включає в себе знання попередніх форм педагогічної майстерності: класичної, полікультурної, цифрової.

Бути підготовленим до міжкультурної комунікації означає розуміти всі засоби онлайн-взаємодії, насамперед інтернет-ресурси, та формати (наприклад, соціальні мережі, освітні платформи, відеоконференції, месенджери, мультимедійні ресурси та інтерактивні додатки), в яких здійснюється передавання та обмін культурною інформацією, мовленнєвими практиками та міжкультурним досвідом.

Підготовка майбутніх учителів до міжкультурної комунікації невід'ємно пов'язана з розвитком критичного та творчого потенціалу, що включає вміння долати труднощі доступу до автентичних матеріалів, аналізувати їх та оцінювати з куль-

турної точки зору, а також здобувати творчі, технічні й комунікативні навички. До цього процесу належить і цифрова освіта, яка передбачає активну взаємодію з інтернет-ресурсами як під час формального, так і неформального навчання. Важливою складовою є також залучення до міжкультурного партнерства та формування глобальної громадянської позиції, що передбачає повагу до прав на інформацію, культурного різноманіття, розвиток толерантності, ведення міжкультурного діалогу та участь у міжнародних освітніх ініціативах.

Особливу увагу слід приділити поняттю «міжкультурна компетентність», оскільки воно конкретизує сутність готовності майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної взаємодії. У наукових джерелах міжкультурну компетентність визначають як здатність високого рівня, що базується на знаннях про культуру, усвідомленому сприйнятті власної культурної ідентичності та ідентичності інших, а також як сукупність усвідомлених дій і навичок, необхідних для оцінювання культурних відмінностей і уникнення стереотипів. Вона включає використання аналітичного мислення для визначення подібностей і відмінностей у культурних практиках, здатність ставити питання щодо інших культур, обирати різні стратегії взаємодії та приймати незалежні, культурно чутливі рішення, а також застосовувати комунікативні підходи, які підвищують ефективність міжкультурної взаємодії.

На основі цих визначень можна простежити взаємозв'язок між поняттями «готовність майбутнього вчителя початкової школи до міжкультурної комунікації» та «здатність учителя використовувати інтернет-ресурси на уроках іноземної мови». У структурі міжкультурної компетентності можна виділити такі критерії:

– *Мотиваційний* – прагнення до міжкультурної взаємодії та використання інтернет-ресурсів не лише для особистих потреб, а й для підвищення ефективності професійної діяльності;

– *Когнітивний* – наявність достатніх знань про культурне різноманіття та про застосування інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов у початковій школі;

– *Технологічний* – вміння та практичні навички організації навчального процесу з використанням інтернет-ресурсів;

– *Рефлексивний* – здатність до культурного аналізу та самоаналізу власної педагогічної діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Здійснений аналіз науково-педагогічної літератури дозволив теоретично обґрунтувати ключові та похідні поняття, пов'язані з підготовкою майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації засобами ресурсів Інтернету, а також визначити їхній взаємозв'язок у структурі професійної компетентності педагога. Узагальнення напрацювань вітчизняних і зарубіжних дослідників засвідчило, що підготовка майбутнього вчителя до міжкультурної взаємодії у цифровому освітньому середовищі є цілеспрямованим, динамічним і багатовимірним процесом суб'єкт-суб'єктної взаємодії, спрямованим на формування у студентів системи знань, умінь і навичок щодо організації міжкультурної комунікації з використанням інтернет-ресурсів у процесі навчання іноземних мов. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до міжкультурної комунікації засобами Інтернету визначено як інтегративну якість особистості, що охоплює позитивну мотивацію, лінгвістичні й культурознавчі знання, компетентності роботи з цифровими ресурсами, уміння організовувати міжкультурну взаємодію та рефлексивні здібності, необхідні для ефективного управління освітнім процесом у полікультурному середовищі. Уточнення змісту таких понять, як «міжкультурна грамотність», «міжкультурна комунікативна ком-

петентність», «цифрова дидактика», «інтернет-ресурси в освіті», дало змогу систематизувати науковий матеріал за логікою «процес – інструментарій – результат».

Установлено, що інтернет-ресурси у професійній підготовці майбутніх учителів є не лише технічним засобом, а й важливим педагогічним інструментом формування соціокультурного досвіду, критичного мислення, толерантності та здатності до міжкультурної взаємодії. Їх використання сприяє оновленню змісту освіти відповідно до вимог цифрової трансформації, підвищенню якості підготовки педагогів і реалізації компетентнісної парадигми Нової української школи. Водночас виявлено низку суперечностей між сучасними вимогами до міжкультурної освіти та реальним рівнем готовності майбутніх учителів до педагогічно обґрунтованого застосування цифрових ресурсів у міжкультурній комунікації, що актуалізує потребу в подальшому вдосконаленні теоретико-методичних підходів, розробленні моделей, технологій і педагогічних умов, які забезпечуватимуть ефективність професійної підготовки вчителів початкової школи.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації з використанням інтернет-ресурсів; науковим обґрунтуванням педагогічних умов формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів; створенням і апробацією методик, цифрових інструментів і навчальних модулів для інтеграції міжкультурної взаємодії в освітній процес шляхом онлайн-платформ, віртуальних обмінів і міжнародних освітніх проєктів; дослідженням динаміки сформованості міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів, визначенням критеріїв, показників і рівнів її розвитку; аналізом впливу новітніх цифрових технологій – VR/AR-середовищ, інструментів штучного інтелекту та віртуальної мобільності – на якість міжкультурної освіти та професійну готовність учителя; вивченням зарубіжних практик формування міжкультурної компетентності засобами Інтернету з метою імплементації ефективних моделей в українську систему педагогічної освіти. Отримані результати становлять теоретичне й практичне підґрунтя для подальшої модернізації підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах цифрової трансформації та для створення інноваційних освітніх програм, курсів і цифрових рішень, спрямованих на розвиток міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Береснєв А. А. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих технологій навчання : автореф. дис. … канд. пед. наук : спец.13.00.04. Ялта. 2009. 20 с.

2. Бондаренко О. А. Технології медіаосвіти у сучасній школі. *Наукові записки. Серія : Педагогіка*. 2013. № 3. С. 8-13.

3. Івашньова С. В. Організаційно-педагогічні засади вдосконалення методичної компетентності вчителів іноземної мови початкової школи : автореф. дис. … канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Київ, 2010. 20 с.

4. Імерідзе М. Б. Специфіка формування медіаосвітньої компетентності майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін у сучасних вишах. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : педагогічні науки.* № 135. 2016. С. 263-266.

5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року від 2016 року № 988-р. URL : https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934.

6. Кремень В. Якісна освіта і нові вимоги часу. *Директор школи, ліцею, гімназії.* 2013. №3. С. 4-11.

7. Литвин А. В., Робак В. Є. Завдання медіаосвіти у професійній підготовці. *Теоретичні і методичні засади організації медіаосвіти. Наукові записки. Серія: Педагогіка.* 2013. № 3. С. 31-37.

8. Скоробагата О. М. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до навчання іноземних мов : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2013. 287 с.

9. Словник української мови в 11 томах. 1978. [Електронне джерело]. URL: http://sum.in.ua/

10. Byram M. Assessing Intercultural Competence in Language Teaching / M. Byram. Clevedon : Multilingual Matters, 1997. 232 p. URL: https://rm.coe.int

11. The Partnership for 21st Century Skills. *Framework for 21st Century Learning.* [Електронний ресурс]. URL: https://www.teacherrambo.com/file.php/1/21st_century_skills.pdf

REFERENCES:

1. Bondarenko, O. A. (2013). Tekhnolohii mediaosvity u suchasnii shkoli. *Naukovi zapysky. Seriia : Pedahohika, 3, 8-13* [in Ukrainian].

2. Ivashniova, S. V. (2010). Orhanizatsiino-pedahohichni zasady vdoskonalennia metodychnoi kompetentnosti vchyteliv inozemnoi movy pochatkovoi shkoly. *Extended abstract ofcandidate's thesis.* Kyiv [in Ukrainian].

3. Imeridze, M. B. (2016). Spetsyfika formuvannia mediaosvitnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv suspilno-humanitarnykh dystsyplin u suchasnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Seriia : Pedahohichni nauky, 135, 263-266* [in Ukrainian].

4. Konstseptsia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku. (2016). Kyiv, Ukraine. Retrieved from: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934 [in Ukrainian].

5. Kremen, V. (2013). Yakisna osvita i novi vymohy chasu. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii, 3, 4-11* [in Ukrainian].

6. Lytvyn, A. V., & Robak, V. Ye. (2013). Zavdannia mediaosvity u profesiinii pidhotovtsi. Teoretychni i metodychni zasady orhanizatsii mediaosvity. *Naukovi zapysky. Seriia : Pedahohika, 3, 31-37* [in Ukrainian].

7. Skorobahata, O. M. (2013). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do navchannia inozemnykh mov. *Candidate's thesis.* Kyiv [in Ukrainian].

8. Slovnyk ukrainskoi movy v 11 tomakh. (1978). [Electronic resource]. Retrieved from: http://sum.in.ua [in Ukrainian].

9. Byram, M. (1997). Assessing intercultural competence in language teaching. Clevedon : Multilingual Matters. Retrieved from: https://rm.coe.int [in English].

10. The Partnership for 21st Century Skills. (n.d.). *Framework for 21st Century Learning.* [Electronic resource]. Retrieved from: https://www.teacherrambo.com/file.php/1/21st_century_skills.pdf [in English].